

HET GROTE VINDINGRIJK BOEK

David van der Kooij
met een voorwoord van Jelle Jolles

Zo leer je kinderen creatief denken!

INHOUD	iv
Thematische inhoudsopgave	v

VOORWOORD	vi
------------------------	----

WAT HEEFT DIT TE BETEKENEN?	1
--	---

Lesidee

CREATIVITEITSUITVAL.....	5
--------------------------	---

CREATIVITEIT KUN JE LEREN	7
--	---

CREATIEVE ONTWIKKELING	8
-------------------------------------	---

NIEUWSGIERIG EN VRAGEND	13
--------------------------------------	----

POEREN EN ROEREN	14
-------------------------------	----

Lesideeën

HOE ZIT DAT? GROTE VRAGEN	22
ONTDEK IETS!	25
CONTINENTEN OP DRIFT	36

VERBINDINGEN MAKEN	29
---------------------------------	----

UIT DE DENKGEUL	30
------------------------------	----

Lesideeën

WILLY WORTEL ALARM!	37
DE OVERGEENKOMST.....	38
DE BOOM DER NIEUWSGIERIGHEID	40

VERNIEUWEND EN AVONTUURLIJK	43
--	----

DE GLAZEN BRUG	44
-----------------------------	----

Lesideeën

SHIT HAPPENS	52
TURN A DIFFERENT CORNER	53
EVEN CARSPOTTEN.....	54

AUTONOMIE, BETROKKENHEID EN EIGENAARSCHAP	57
--	----

IK ZIE...	58
------------------------	----

Lesideeën

WAAR EEN WIL IS... ..	65
SUPERKLUNS!	67
MIJN ANDERE JIJ!.....	68

OVER KENNIS, METEN EN DENKEN	71
---	----

ODE AAN DE KENNIS	72
-------------------------	----

CREATIVITEIT METEN?	75
---------------------------	----

OM REKENING MEE TE HOUDEN	78
---------------------------------	----

CREATIEF DENKEN BESTAAT NIET	82
------------------------------------	----

HOOGGEACHT PUBLIEK!	85
----------------------------------	----

KIEM, CREATIVITEIT ONTDEKKEN.....	86
-----------------------------------	----

MARJA & MOES	88
--------------------	----

CENTRAL BUREAU OF EXPLORATION	90
-------------------------------------	----

HET IDEEËNTOESTEL	91
-------------------------	----

HET LIJNEN-LABORATORIUM.....	94
------------------------------	----

DANKWOORD	97
------------------------	----

TURBOLESSEN	20, 35, 50, 69, 81
--------------------------	--------------------

LIEFJE	4, 23, 27, 41, 55, 74, 83
---------------------	---------------------------

Leeswijzer

ROOD De kop en de staart van het boek.

GROEN De kern, *creativiteit kun je leren* en vier thema's rondom het leerklimate voor creativiteit.

GEEL Aspecten van ieder thema dieper uitgewerkt voor de onderwijspraktijk.

LICHT Lesideeën waarmee ieder thema kan worden neergezet in de onderwijspraktijk.

BLAUW Verdiepende en aanvullende onderwerpen.

DONKER Voorbeelden uit mijn eigen praktijk.

BLAUW Korte, krachtige lesideeën en cartoons van *Liefje*.

Thematische inhoudsopgave

VOORWOORD p. vi	
WAT HEEFT DIT TE BETEKENEN? p. 1	
	LESIDEE p. 5
CREATIVITEIT KUN JE LEREN p. 7	
CREATIEVE ONTWIKKELING p. 8	
NIEUWSGIERIG EN VRAGEND p. 13	
POEREN EN ROEREN p. 14	
VERBINDINGEN MAKEN p. 29	LESIDEEËN p. 22
UIT DE DENKGEUL p. 30	
VERNIEUWEND EN AVONTUURLIJK p. 43	LESIDEEËN p. 37
DE GLAZEN BRUG p. 44	
AUTONOMIE, BETROKKENHEID EN EIGENAARSCHAP p. 57	LESIDEEËN p. 52
IK ZIE... p. 58	
	LESIDEEËN p. 65
OVER KENNIS, METEN EN DENKEN p. 71	HOOGGEACHT PUBLIEK! p. 85
ODE AAN DE KENNIS72	KIEM, CREATIVITEIT ONTDEKKEN..... 86
CREATIVITEIT METEN?75	MARJA & MOES 88
OM REKENING MEE TE HOUDEN78	CENTRAL BUREAU OF EXPLORATION 90
CREATIEF DENKEN BESTAAT NIET82	HET IDEEËNTOESTEL 91
	HET LIJNEN-LABORATORIUM..... 94
LIEFJE pp. 4, 23, 27, 41, 55, 74, 83 & TURBOLESSEN pp. 20, 35, 50, 69, 81	
DANKWOORD p. 97	

VOORWOORD

‘De mens is een informatieverwerkend systeem dat zich aanpast aan veranderende omstandigheden’, zegt de cognitieve wetenschap.

De mens is geprogrammeerd om aandacht te geven aan nieuwe prikkels. Die kunnen immers van groot belang zijn voor onze overleving. Dat was in het stenen tijdperk al zo, en zo is het nog steeds. Iets nieuws kan namelijk betekenen ‘gevaar!’ maar ook ‘wow, leuk!’ of ‘hee, dat is lekker’. Het kind leert de routes door het oerwoud van nieuwe prikkels dat de omgeving hem presenteert en krijgt ervaring in het omgaan met die prikkels. Omdat kennis over de omgeving niet in onze biologie zit ingebakken moet ze worden verworven via de zintuigen. Ze wordt vastgelegd in ons brein door de ontwikkeling van de persoonlijke beleving (‘yesss’, ‘cool’ of ‘bah’) en door oefenen. Kind en jeugdige leren handelen en ondervinden welke acties tot een prettig dan wel onprettig gevoel leiden en passen het gedrag daarop aan. En het zijn ouders, leerkrachten, de sportcoach, oma en de buurt die de voorwaarden scheppen voor de ontwikkeling van het kind en diens informatieverwerking.

Het kind leert om *vindingrijk* te worden.

Het Grote Vindingrijkboek van David van der Kooij gaat over creativiteit en handelt eigenlijk over de rol die creativiteit kan spelen in de *persoonlijke groei* van kind en jeugdige en de ontwikkeling van diens talenten.

Het kind dat creatief kan omgaan met mogelijkheden die de omgeving hem biedt, heeft een betere uitgangspositie om zich een goede plek te verwerven in *de wereld van straks*. ‘Creativiteit’ staat namelijk voor het leggen van verbanden tussen zaken die niet direct met elkaar te maken lijken te hebben; het staat voor verwondering en inspiratie en gaat over het stellen van vragen: ‘Hè? Hoe zit dat?’, ‘Hoe werkt dat? Waar gaat

dat heen?’. In de wereld van straks zijn oplossingen nodig op vragen die we momenteel nog niet eens kunnen stellen. En we moeten straks ook dingen kunnen – de ‘vaardigheden van de 21e eeuw’ – waarvan we ons nog niet eens een voorstelling kunnen maken...

De wetenschapper is vindingrijk en ontdekt verklarende mechanismen. Zo waren Darwin en Newton creatief met hun grensverleggende theorieën die gebaseerd waren op nauwkeurige observaties en nieuwgelegde verbanden. Net zo vindingrijk waren ontdekkingsreizigers zoals Vasco da Gama of Von Humboldt die exploreerden en geheel nieuwe werelden hebben ontdekt. Zo ook geldt het voor visionaire ondernemers zoals Steve Jobs of Edison die nieuw producten ontwikkelden en nieuwe markten hebben aangeboord. Bij creativiteit gaat het om het herkennen van verrassende mogelijkheden die nieuwe prikkels of nieuwe situaties met zich meebrengen. Ook gaat het om het herkennen van de nieuwwaarde van zaken die eigenlijk al bekend zijn; Picasso en Andy Warhol – en vele kunstenaars met hen – hebben creatieve grenzen verlegd door bestaande producten of technieken *nét* iets anders te hanteren.

Het boek van Van der Kooij gaat over de achtergronden van creativiteit en is waardevol omdat het concrete technieken suggereert die leerkrachten en opvoeders kunnen gebruiken om het creatief denken en handelen bij kind en jeugdige te stimuleren.

Als een verband wordt gezien tussen twee prikkels die eigenlijk niets met elkaar te maken hebben, dan gaat het om creativiteit. Als een eerdere ervaring wordt gebruikt om een geheel nieuwe oplossing te vinden voor een probleem, dan is dat creatief. Als een nieuwe gedachte zich aan je opdringt – letterlijk een ‘denk-beeld’ – die een vernieuwende aanpak mogelijk maakt, dan gaat het om creativiteit. En hetzelfde geldt voor een handeling, voor een actie, voor een product dat je kunt beetpakken en dat tot nu toe niet bestond.

Een vindingrijk persoon is creatief, en vaardig in het vinden van geheel nieuwe routes buiten bestaande wegen. Hij doorloopt deze routes door denken – door het zich voorstellen – en geeft er vorm aan via het handelen: door iets te maken, door het te vertellen, door het op te schrijven of op andere manieren te ver-beelden. De creatieve persoon is daarom goed toegerust om zich staande te houden in een veranderende wereld en zich daarin de best mogelijke plek te verwerven. Creativiteit staat voor een vaardigheid, voor iets wat je kunt ontwikkelen en dat door ervaring sterker kan worden. Dat kan geleerd worden, en de leerkracht, de ouder, de coach zijn de motor voor dit leerproces.

Het mooie gebruiksboek van David van der Kooij gaat over het kind, de jeugdige en creativiteit. Maar het gaat misschien nog meer over de creatieve leerkracht en de creatieve leerkracht in opleiding. Zij hebben nu en straks immers een sleutelrol in de creatieve ontwikkeling van de leerling. Zij zijn zich daar bewust van en handelen ernaar. De leerkracht weet dat er grote verschillen zijn in de individuele ontwikkeling van leerlingen en is in staat om het talent in ieder kind te herkennen en de talentontwikkeling te stimuleren. Ook de creatieve ouder zal zich heel goed kunnen vinden in dit boek.

Creativiteit gaat over zoveel méér dan knutselen, kunst en cultuur. Het gaat over verbeelden en nieuwsgierigheid; over inspiratie en talent. Het gaat ook over spelen: over spelen met ideeën, spelen met mogelijkheden en met de vraag 'Wat... als?'. Het gaat over de ontwikkeling van ons denken en over het verleggen van grenzen. En het gaat ook over lol: nieuwe prikkels en

het vinden van nieuwe verbanden zijn gewoon leuk en heel bevredigend. Zo ga ik ervan uit dat heel veel lezers dit nieuwe boek van David van der Kooij niet alleen handig en inspirerend vinden om te gebruiken in hun contact met kinderen en jeugdigen, maar ook grenzen verleggend en... het is 'gewoon, leuk'!

Amsterdam, 6 september 2013

Jelle Jolles

KIJK- & LEESTIP

Breinblog en artikelen van
Jelle Jolles.
bit.ly/dmlpya

Gevonden op 9 september 2013

Jelle Jolles is universiteitshoogleraar Neuropsychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam, directeur van het Centrum Brein & Leren en auteur van onder andere het boek Ellis en het verbreinen: over hersenen, gedrag & educatie uit 2011 (ISBN 9789075579536). Zie www.jellejolles.nl en www.hersenenenleren.nl

WAT HEEFT DIT TE BETEKENEN?

In het eerste lesidee dat ik op de weblog Vindingrijk plaatste, staat het volgende vraagstuk centraal: Wat zou er gebeuren als we van het ene op het andere moment onze creativiteit zouden verliezen?

Niet alleen dat we geen bijzondere schilderijen of muziek meer zouden kunnen maken, maar ook – juist ook – dat we geen energiezuinige auto's meer kunnen verzinnen of niet weten wat we moeten doen als we met twee lekke banden staan. Ik beloof je, dat als we onze creativiteit plotsklaps zouden verliezen, het hele kaartenhuis binnen de kortste keren in zal storten. In het beste geval komt alles tot stilstand. En stilstand is... Je vindt het lesidee *Creativiteitsuitval* na deze inleiding.

Creativiteit is een unieke capaciteit van de mens, we hebben het in een mate waaraan chimpansees of gorilla's in de verste verte niet kunnen tippen. Ieder mens wordt geboren met de potentie om creatief te zijn. Maar deze mogelijkheid omzetten in creatieve actie en resultaat, dat is een ander verhaal. Weinig mensen benutten hun creatieve mogelijkheden ten volle. We besteden naar mijn idee te weinig aandacht aan de ontwikkeling van creativiteit in opvoeding en onderwijs. Het lijkt wel of creativiteit zo vanzelfsprekend is, zo van de mens, dat we vergeten om er bij stil te staan. Op school houdt het vaak op bij expressievakken; tekenen, handvaardigheid en drama. Belangrijk, maar er is zoveel meer, creativiteit gaat voor alles uit.

Het antwoord

Op school worden we vooral getraind om logisch na te denken en dat ene juiste antwoord te vinden. Ik zeg niet dat dit niet belangrijk is. Deze manier van denken is nodig voor het behouden en zeker stellen van wat we hebben. Zekerheden staan meer en meer onder

druk. De enige zekerheid lijkt wel te zijn dat er meer en meer onzeker wordt. Dit wordt vaak als bedreigend ervaren en kan verlamdend werken op ons doen en laten. We grijpen telkens terug op wat we al weten en kunnen. Dat helpt een keer, of twee keer, maar de onzekerheid komt terug. Creativiteit maakt het mogelijk om die onzekerheden te overwinnen en in beweging te blijven. Onverwachte omstandigheden stellen ons voor een uitdaging in plaats van voor een probleem. Door kansen te creëren snijden we onverwachte en lastige situaties de pas af. De creativiteit die we hierbij ontwikkelen en gebruiken maakt ons flexibel en geeft ons vertrouwen; dat lossen we op!

vindingrijk

Creatief D

Home About Contact FAQ Galerij Lezen Liefje Materialen Turbo-lessen

← Creativiteits-uitval

Wat heeft dit te betekenen?

Posted on 13/01/2011

Dit is een kersverse **blog over onderwijs en creativiteit**. Voor in de midden- en bovenbouw van het PO en voor ouders met kind leeftijd. Volop praktische tips en wetenswaardigheden over creatief leren, hoe zij elkaar versterken en hoe creatief denken vandaag nog een plek in het lesprogramma kan krijgen.

Geen ingewikkelde beschouwingen, wel **boordevol lestips** die je helpen om

vindingrijk.wordpress.com – boordevol creatief denken

CREATIEVE ONTWIKKELING

Creativiteit is een keuze

We zeggen dat we naar creativiteit verlangen en tegelijkertijd maken we onszelf wijs dat we niet creatief zijn, bijvoorbeeld omdat we vinden dat we niet kunnen tekenen. Maar creativiteit is zoveel meer dan tekenen of handvaardigheid.

Of we zeggen dat er belangrijker zaken zijn, dat er geen tijd voor is. Maar wat is er belangrijker dan creativiteit? Alles wat mensen verzonnen en gemaakt hebben, is geboren uit creativiteit; het is de bron.

Hoe vaak hoor je niet: Waarom verliezen kinderen hun creativiteit? Ze hebben het toch zo hard nodig. Om een gelukkig mens te worden, flexibel en vol zelfvertrouwen. Om de uitdagingen in hun leven aan te gaan en om kansen te creëren voor welbevinden en geluk. Dat is wat creativiteit doet, het stelt je in staat om je eigen omgeving en mogelijkheden te scheppen. Dat is wat mensen uniek maakt. Kinderen verdienen het om te leren hoe ze hun creativiteit ten volle kunnen ontplooiën.

Creativiteit kun je ontwikkelen: creatief denken, een creatieve houding en creatief gedrag. Creativiteit is een keuze voor persoonlijke ontwikkeling en geen mysterieus talent. Als leerkracht kun je kiezen voor creativiteit. Leerkrachten die leerlingen helpen om hun creatieve capaciteiten te ontwikkelen en te gebruiken, kiezen er ook voor om hun eigen creativiteit te ontwikkelen.

Een leerkracht die professioneel is en autonoom durft te handelen vanuit betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van kinderen, toont leiderschap. Een leerkracht die daarbij kiest voor creativiteit toont leiderschap in creatief onderwijs.

Een zich ontwikkelend systeem

Persoonlijke creativiteit wordt gevormd door hoe je denkt, wat je vindt en wat je doet. De mate waarin en wijze waarop persoonlijke creativiteit zich uit, wordt bepaald door een dynamische combinatie van factoren die Robert J. Sternberg en Todd I. Lubart beschrijven in hun *Investment Theory of Creativity*. De theorie zegt dat werkelijk creatieve mensen in staat zijn om onrijpe ideeën en vondsten op waarde te schatten, de potentieel waardevolle ideeën te herkennen, te kiezen en te verwezenlijken. De zes factoren die hierbij volgens Sternberg en Lubart in samenspel een rol hebben, zijn intelligentie, kennis, denkstijl, persoonlijkheid, motivatie en omgeving. Ik beschrijf ze hier kort in relatie tot creativiteit.

Creativiteit volgens Sternberg en Lubart

■ Intelligentie

Creativiteit wordt geboren in gedachten. Het vermogen om te denken is een randvoorwaarde voor creativiteit. Sternberg maakt hier onderscheid tussen synthetische intelligentie (onder meer verzinnen), analytische intelligentie (onder meer kritisch afwegen) en pragmatische intelligentie (dingen voor elkaar krijgen).

■ Kennis

Als je niets weet, kun je ook niets verzinnen. Kennis is de grondstof voor creativiteit. Door bestaande kennis telkens op een andere manier te verbinden ontstaan nieuwe inzichten en ideeën.

■ Denkstijl

De manier waarop je denkt heeft invloed op je creativiteit. Een vragende, experimenterende denkstijl levert andere gedachten op dan een gesloten en kritische denkstijl. Toch zijn ze voor de creatieve ontwikkeling beide van wezenlijk belang.

■ Persoonlijkheid

Bij de creatieve ontwikkeling spelen ook persoonlijkheidskenmerken een rol. Typische kenmerken die te maken hebben met creativiteit zijn risico's durven nemen, voortvarendheid en doorzetten, kunnen omgaan met tegenstrijdigheden en tegen de stroom in zwemmen.

■ Motivatie

Creativiteit bloeit wanneer we volledig opgaan in een activiteit. Dat vraagt om intrinsieke (taak-)motivatie. Hefbomen hiervoor zijn persoonlijke interesse en relevantie. Daarnaast spelen externe factoren een rol; die kunnen zowel een positief effect (bijvoorbeeld het geven van ruimte en aanreiken van middelen) als een negatief effect (bijvoorbeeld beoordelen, straffen) hebben.

■ Omgeving

Creativiteit gedijt enkel in een omgeving waar het wordt geaccepteerd en gekoesterd, en op een passende manier gefaciliteerd. Een leeromgeving waarin creativiteit wordt gezien als richtinggevend en waardevol, is een randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de creatieve leerling en leerkracht.

Opvallend is dat in de opsomming het woord "creativiteit" niet valt. Die ontstaat waar bovenstaande factoren elkaar overlappen, raken en beïnvloeden. Wat velen onder creativiteit verstaan, namelijk ideeën krijgen, zit hier verborgen achter het begrip synthetische intelligentie. Ik volg Sternberg en Lubart in hun visie, dat creativiteit veel meer is dan alleen dat.

De beschreven factoren kunnen alle beïnvloed worden door bewustwording en training; door leren. Daarom ben ik er ten stelligste van overtuigd dat creativiteit een competentie is die – hoe complex ook – kan worden ontwikkeld; creativiteit kun je leren. Het is belangrijk om rekening te houden met deze complexiteit als je de ontwikkeling van creativiteit bij kinderen wilt volgen en faciliteren.

KIJKTIP

Creatief denken in onderwijs - Leraar24.
bit.ly/uAWfwfp

Gevonden op 25 augustus 2013

Creativiteit kun je leren

VERBINDINGEN MAKEN

Creativiteit is het maken van nieuwe verbindingen. Dit zie je terug in de wijze waarop leerdoelen worden nagestreefd: door verbindingen te maken tussen verschillende vakgebieden, met het hier en nu, met de wereld die de leerlingen en de leerkracht ervaren en met persoonlijke voorkeuren en interesses. Waarbij het laatste een hefboom is voor het verdiepen van talent en een springplank om andere voorkeuren en interesses te onderzoeken.

UIT DE DENKGEUL

Door de eeuwen heen

Creativiteit vindt zijn oorsprong in denken: “It is all in your mind, your head, your cherry stone, and it only has to come out.” Met deze stelling op zak raak ik regelmatig in verhitte discussies met mensen die het daar niet mee eens zijn. Ik hoor dan dingen als: Creativiteit, dat is toch iets dat uit je gevoel komt, dat spontaan is, dat je niet kunt vastpakken, creativiteit is toch niet logisch? Alsof denken logisch is. Ja, logisch denken misschien. En je kunt heel goed logisch over creativiteit nadenken. Maar zodra we even niet meer begrijpen hoe een en ander in elkaar steekt, grijpen we snel naar het wondermiddel van de mystificatie, zo hebben mensen dat al gedaan vanaf de vroegste tijden. Maar je kunt ook grijpen naar het tovermiddel van de kennis, en gelukkig hebben we dat ook vanaf de vroegste tijden gedaan.

Oude verbindingen verbeken

Een stukje geschiedenis

Het vraagstuk wat creativiteit is, houdt de mens al eeuwenlang bezig. De Oude Grieken hadden het al over “genius” en vroegen zich af of creatieve geesten briljant of gewoon gek waren. In de middeleeuwen was men ervan overtuigd dat creativiteit iets was dat sommige mensen in bezit nam, en het werd vaak geassocieerd met kwade of duivelse invloeden, wat in die tijd nogal gevaarlijk was. Tijdens de renaissance kreeg creativiteit erkenning en werd het gezien als een belangrijk aspect van de menselijke geest; deze overtuiging groeide tijdens de verlichting en werd in die tijd voor het eerst breed wetenschappelijk, in tegenstelling tot enkel filosofisch, bediscussieerd. Tijdens de industriële revolutie kwam de acceptatie van creativiteit onder druk te staan, het ‘fabrieksdenken’ zag weinig heil in flexibiliteit en verrassingen.

Darwin speelde – wellicht onbewust – een rol bij het opnieuw op de kaart zetten van creativiteit; zijn theorie van natuurlijke selectie gaf een rol aan creativiteit bij de overleving en ontwikkeling van de menselijke soort. Immers, natuurlijke selectie lijkt de soort die creatieve capaciteiten heeft ontwikkeld te bevoordelen; capaciteiten die de soort in staat stellen om flexibel en succesvol om te gaan met veranderende omstandigheden. In de 19de eeuw kwam de psychologie als wetenschap op en de behoefte om de geestelijke vermogens van mensen te begrijpen én te meten. Intelligentietheorieën maakten hun entree, met in hun gevolg de intelligentietest.

A neglected attribute...

Na de Tweede Wereldoorlog is het onderzoek naar intelligentie in een stroomversnelling geraakt. De wind woei uit de Verenigde Staten. Daar was het besef gegroeid dat een wereldmacht – die de VS was geworden tijdens en dankzij de oorlog – veel slimme en creatieve mensen nodig had. De Amerikaanse psycholoog J.P. Guilford, die onder meer betrokken was bij het recru-

teren van – liefst intelligente – piloten, heeft veel werk verricht op het gebied van het meten van intelligentie. Hij ontwikkelde een – inmiddels gedateerd en wat achterhaald – model van intelligentie: Structure of Intellect. Toen Guilford in 1950 voorzitter van de gerenommeerde APA (American Psychology Association) werd, riep hij in zijn inaugurele rede op tot diepgaand onderzoek naar “...a neglected but extremely important attribute (of intelligence), namely, creativity.”

In de decennia die daar op volgden is er – tot op de dag van vandaag – alleen maar meer onderzoek gedaan naar creativiteit en wat ons creatief maakt. En hoewel er nog veel, heel veel, te onderzoeken en te ontdekken valt, is een ding duidelijk: creativiteit is een resultante van denkprocessen, van creatief denken. Voor de liefhebber die dieper en intensief wil lezen en leren over deze onderzoeken raad ik de artikelen over dit onderwerp aan die gebundeld zijn in *Handbook of Creativity* en *The Cambridge Handbook of Creativity*, onder redactie van de bekende psychologen Robert J. Sternberg en James C. Kaufman.

Nieuwe verbindingen maken

Vreemde contexten

Creatief denken is een samenstel van denkstrategieën die je kunt inzetten bij het oplossen van problemen en het ontwikkelen van nieuwe ideeën: bij leren. De rode draad die je in al deze strategieën tegenkomt, is associatief nadenken; bestaande gedachten verbinden tot nieuwe gedachten.

Ik houd erg van de volgende compacte – ietwat formele – omschrijving, alles zit er namelijk in: “Creatief denken is het verbinden of associëren van aan elkaar vreemde contexten of geheugeninhouden, waaraan nieuwe en nuttige betekenis wordt gegeven.”

In gewoon Nederlands: “Creativiteit is dingen samenbrengen die op het eerste gezicht niets met elkaar te maken hebben en kijken of dat wat zinnigs oplevert.”

Bekende voorbeelden: De Zwitser George de Mestral gaat uit wandelen – we schrijven 1941 – met zijn hond en merkt dat de vacht van zijn hond vol met vruchten van de klittenplant zit. Hij haalt de klitten uit de vacht en denkt, dat zit vast en toch niet. FLITS! Hiermee kan ik een nieuwe sluiting maken! Klitten + sluiten = klittenband. Een verffabrikant doet onderzoek naar zelfreinigende verf. De R&D-afdeling zoekt zelfreinigende mechanismen in de natuur. Zij ontdekken dat de oppervlaktestructuur van de bladeren van de lotusplant ervoor zorgt dat zij op verbluffend eenvoudige wijze schoon blijven. FLITS! Verf + Lotus = Zelfreinigende verf.

Op papier lijkt het simpel en achteraf lijken creatieve ideeën meestal voor de hand liggend. Maar mijn grootmoeder zei vroeger al tegen me: “Kom er maar eens op!” Kleine revoluties, mogelijk gemaakt door eenvoudige verbindingen van wat er al was. Kunnen we het krijgen van dat soort vondsten niet een handje helpen? Jazeker!

MIJN ANDERE JIJ!

Ik zal er rond voor uitkomen, ik heb een dubbelleven. De meeste mensen kennen mij als een bescheiden, voorkomende, vriendelijke man. Die hard zijn best doet om zijn hoofd boven water te houden als zelfstandig ondernemer, 's avonds kookt voor vrouw en kinderen, boodschappen doet en blogposts op Vindingrijk plaatst, to name a few.

Maar wat die mensen niet weten, is dat ik een andere kant heb. Zodra vrouw en kinderen 's ochtends de deur uit zijn en ik boodschappen heb gedaan en mijn klanten tevreden heb gesteld, ga ik LOS! Ik stap in mijn Ferrari Testarossa, die ik hier twee blokken vandaan in een – uiteraard geheime – garage heb gestald en 'raak het asfalt.' Eerst een vriendin scoren bij de fitness, en dan door naar... wherever my wheels take me! WOEHHA! Onderweg doe ik zaken, liefst in verlaten fabrieksgebouwen, op opgespoten zandvlaktes en in snelwegrestaurants, zaken waar jullie niet van willen weten welke het zijn.

Mijn chick wacht geduldig in het zachte leer van de autostoelen, en daar wordt ze straks rijkelijk – en veilig – voor beloond in the presidential suite van een vijfsterrenhotel ergens aan een zeeboulevard. En dan om 5 uur weer terug; aardappels schillen, boontjes afhaken en gehaktballen draaien. Dag schat, hoe was je dag? Mwoa, ik krijg dat badkamerafvoerputje maar niet ontstopt...

Zo, dat moest er even uit. Heerlijk. Kun je ook met de kinderen in de klas doen.

Lesidee: Extreme stream of consciousness

Noem het dagdromen, noem het monkey-brain, noem het wild fantaseren. Durf jij het aan, met de kinderen in de klas? De opdracht is simpel.

Vraag aan de kinderen om eens de klas rond te kijken, naar hun klasgenootjes. Wat weten ze eigenlijk van elkaar? Zelfs de beste vrienden. Niet veel dus. Ik bedoel, ik ben 20 jaar getrouwd en mijn vrouw heeft geen idee

Met de fiets naar school...

van mijn Ferrari en mijn bezoeken aan de fitness, laat staan dat ik van haar weet wat ze uitspookt als ze zegt dat ze naar haar werk is, pfuh!

De opdracht is om te fantaseren over het geheime leven van een klasgenoot, beschrijf een dag – en een nacht

uiteraard – uit het leven van Sjaco, Hidde of Linde. Verzinnen en schrijven tegelijk, dus niet te lang nadenken of het wel waar is – waarom zou je? – en ook niet of het allemaal wel kan – natúúrlijk kan het. Alleen de eerste zin is voor iedereen hetzelfde: “Om 7 uur gaat de wekker, het begin van een nieuwe dag voor ... (Sjaco, Hidde of Linde, vul maar in).” De enige restrictie is: houd het respectvol.

Het is de bedoeling dat de leerlingen minimaal 10 minuten achtereen schrijven en dat ze de stroom van ideeën direct van de hersenschors naar de arm- en polszenerven dirigeren. Netjes schrijven en spelling doen even niet mee, als ze het straks zelf maar kunnen teruglezen. Na afloop vragen hoe de kinderen het vonden en luisteren naar elkaars verhalen. Maak van alle inzendingen een scan en bundel ze onder de titel *Geheime belevenissen en leuke leugens van groep ...*

Je kunt ook verder borduren op deze activiteit. Laat de kinderen in koppels nadenken over wat er zou gebeuren als twee van deze dubbellevens elkaar per ongeluk op straat zouden tegenkomen, of in de fitness, of op een opgespoten zandvlakte. Wat gebeurt er dan? Filmmateriaal!

Misschien even klassikaal de 390 pk motor opwarmen met een kort voorbeeldverhaal en een inventarisatie van ongelooflijk stugge verhaalelementen. Inspirerende avonturiers en andere snelle levensgenieters zijn bijvoorbeeld Indiana Jones, Batman, Kuifje, Prins Bernard (ja, ook ik heb een held), De Zes Dienaren en Jort Kelder, to name a few. En wie is jouw favoriete vrijbuiters?

De zin van deze oefening is dat kinderen leren om zonder oordeel naar een gedachtestroom van zichzelf te ‘luisteren’. Want zonder dat we het weten zijn we – ook kinderen – de hele dag bezig om onze eigen gedachten en ideeën te filteren omdat het niet kan of niet mag of niet waar is. En als je het goed beschouwt, betekent dit dat we eigenlijk alle creatieve ideeën (wat nóg niet kan, wat nóg niet mag, wat nóg niet waar is) de nek omdraaien zonder dat we er stil bij staan. Daarom moet je deze oefening met de kinderen doen, en voor de *fun* natuurlijk.

KIJKTIP

e-college

Beeld-verhaal

bit.ly/140KQdA

Gevonden op 26 augustus 2013

TURBOLESSEN

Welk dier ben ik?

Kinderen zoeken naar een eigenschap die ze gemeen hebben met een dier; eerst zetten de kinderen eigenschappen van zichzelf op een rijtje en zoeken daar dieren bij met een of meer dezelfde eigenschappen: best lastig. Het kan ook andersom: in welk opzicht lijk ik op een kever? Waarom?

Metaforenmaschine

Geef combinaties van twee afbeeldingen of zelfstandig naamwoorden. Laat daarbij een vergelijking – beeldspraak, metafoor – verzinnen. X is als Y, omdat... Bijvoorbeeld: hartje + kasteel = mijn hart is als een kasteel, omdat het gesloten is. kasteel + lamp = een kasteel is als een lamp, je ziet het van verre.

HOOGGEACHT PUBLIEK!

Ik heb er voor gekozen om me in te spannen voor de creatieve ontwikkeling van leerlingen en leraren. De afgelopen jaren heb ik daarvoor de nodige projecten, producten en publicaties gelanceerd, soms alleen, soms met anderen. Op de volgende pagina's grabbel ik daarin en haal er een handvol van voor het voetlicht.

Hooggeacht publiek! Gaarne uw aandacht voor: KIEM, Marja en Moes, het Central Bureau of Exploration, het Ideeëntoestel en het Lijnen-Laboratorium!

KIEM, CREATIVITEIT ONTDEKKEN

“Op een ochtend werd ik wakker en opeens wist ik het: we gaan op reis! In de dagen die daarop volgden, ontwierp ik een beleavingswereld, een imaginair eiland, waar kinderen in gedachten naartoe zouden reizen – in een gefantaseerde duikboot – en waar ze allerlei dingen zouden meemaken en doen die met creatief denken te maken hebben: het eiland Kiem. Na een paar weken had ik een landkaart en een reisgids gemaakt, vol met verhalen en opdrachten. Nu nog een schoolklas om mee op reis te nemen.

In diezelfde tijd gaf ik mijn eerste workshop rondom creativiteit en onderwijs, tijdens een leerkrachtendag van schoolbestuur Amstelwijs in Amstelveen. Met knikkende knieën betrad ik dit voor mij compleet onbekende podium en met vallen en opstaan sleepte ik me door de

workshop heen. Opgelucht. En blij dat ik een aanbod kreeg om Kiem maar eens uit te proberen op een van de Amstelveense scholen, in groep 6. De kinderen vonden de reis, die we op vier middagen maakten, prachtig; de leerkracht was kritisch, maar daar kwam ik voor.

Zo maakte ik in het schooljaar 2007/2008 op een aantal scholen een reis over Kiem; de kinderen als ontdekkende toeristen in het land van creatief denken en ik als reis-leider; ik had er speciaal een kleurig jasje voor gekocht.

Het hele traject eindigde in een apotheose op OBS Curtevenne in Kortenhoef, waar een vroegere schoolvriendin voor de klas staat. Zij bokste het voor elkaar om haar team en ouders enthousiast te krijgen voor een creatief uitstapje en ik kreeg de uitdagende opdracht om voor alle groepen een reisprogramma samen te stellen dat we in de vijf weken voorafgaand aan de zomervakantie hebben ‘afgedraaid’. Het eindfeest stond helemaal in het teken van Kiem. Ouders en leerkrachten hadden in en rond de school het eiland nagebouwd, met het Strand van Flessenpost, het Associatiemuseum en de Kiezelhoop, waar ik, vermomd als kluizenaar Wiezaard, de zonovergoten dag meemaakte. Een gekkenhuis die tijd, waarin ik ook nog 16 workshops landschapsschilderen op scholen in Breukelen en omgeving gaf en mij op een middag vanaf Kiem als een speer naar Schiphol begaf om de volgende dag een workshop creatief denken te geven in Parijs. Ik was dan wel in Frankrijk, maar niet op vakantie; al was ik daar wel aan toe.

In de zomer die volgde heb ik mijn roze bril schoongewreven en de kleurige reisleiders-outfit aan de spreekwoordelijke wilgen gehangen. Ik wilde veel, maar niet als *Mister Kiem*, zoals ik inmiddels te boek stond, mijn dagen slijten voor de klas, ondanks de enthousiaste kindergezichten. Mijn ambitie was om juist de leerkrachten zover te krijgen om dat jasje aan te doen.”

Reisleader van reisbureau Castelbrant